

Enigma Abraham iz Freisinga

V svoji študiji o pokolenju škofa Abrahama iz Freisinga¹ sem na podlagi predvsem slovenske in dostopne mi tuje strokovne literature predstavil dognanja dosedanjih zgodovinskih raziskovalcev ter ob tem tudi svoja spoznanja, da njegova rodbina verjetno izhaja iz visokega saškega, bavarskega ali karantanskega plemstva v 10. stoletju in da bodo za odgovor na to vprašanje potrebna nadaljnja raziskovanja, zlasti po doslej znani nemški znanstveni literaturi in po že objavljenih ali novih arhivskih virih. Pa me je France Golob v svoji razpravi o treh za Škofjo Loko pomembnih freisinških škofih iz konca 15. in prve polovice 16. stoletja² prijetno presenetil z novimi podatki o škofu Abrahamu. Našel jih je v knjigi nemškega cerkvenega zgodovinarja Josefa Massa o škofiji Freising v srednjem veku,³ ki je po Carla Meichelbecka zgodovini freisinške škofije iz prve polovice 18. stoletja⁴ njena prva sodobna zgodovinska obravnava.

France Golob v svoji raziskavi uvodoma na kratko predstavi freisinškega škofa Abrahama (957–994), ki je z daritvami nemškega cesarja Otona II. (973–983) iz leta 973 postal prvi gospodar freisinškega loškega gospostva, in med drugim po Massu navaja: »... *Abrahamova družina je domnevno pripadala freisinškemu škofijskemu območju. Tako se pojavi v kraljevi listini Otona I., izdani 29. maja 940, pritevek grof Sundergaus z opombo, da ima redko ime iz starega testamenta Abraham ...*»⁵

Vendar je Mass v svojem obravnavanju porekla freisinškega škofa Abrahama zapisal dosti več⁶ (v prostem prevodu nemškega besedila): »*Škof Abraham je prišel v Freising iz dvorne kapele Otona I. Kljub temu tu ni bil neznanec. Malo pred Lantbertovo smrtjo⁷ ga srečamo v škofijski rezidenci kot pričo v neki zamenzjalni pogodbi.⁸ Morda so ga že takrat videli kot prihodnjega škofa. Vsekakor pa pisar*

¹ Berčič 2004.

² Golob 2004.

³ Mass 1988. Dušanu Komanu se zahvaljujem za uporabo njegovega izvoda knjige.

⁴ Meichelbeck 1724 lat.

⁵ Golob 2004, str. 65 z op. 3.

⁶ Mass 1988, str. 113 z op. 1 in 2.

⁷ 15. septembra 957. Prim. Mass 1988, str. 110.

⁸ Iz leta 956. Prim. Meichelbeck 1724 nem., str. 81.

listin vse do smrti škofa Lantberta pogodbe ni uspel vpisati v posestno knjigo. Ko je zamujeno nadoknadil, je pri Abrahamu že pripisal: "potem škof". Bržkone je Abrahamova rodbina spadala v freisinško škofijsko območje, kajti 29. maja 940 se v neki listini kralja Otona I. pojavi neki grof Sundergauva z nenavadnim starozaveznim imenom Abraham, v čigar gospostvo je spadal kraj Neuching. ...» – Z navedbo slednjega dokumenta je Mass v dosedanje iskanje elementov za identificiranje osebnosti škofa Abrahama iz Freisinga vnesel nov in pomemben podatek o doslej neznanem sočasnem nosilcu tega redkega starozaveznega osebnega imena.

Na drugem mestu v svoji knjigi pa Mass govori o srečanju kralja Otona I. (936–973) s freisinškim škofom Lantbertom (937–957), predstojnikom in predhodnikom škofa Abrahama, ki se je zgodilo: » ... 29. maja 940 na gradu Salz ob frankovski Saali, kjer mu je Oton I. potrdil posestne pravice za samostan Moosburg in za dvor Föring ob Isari ...»⁹

Citirana besedila dokumentirajo med seboj povezano delovanje nemškega kralja, freisinške škofije in dveh prič pri sklepanju posestnih listin v določenem času, kar bi mogli opredeliti takole:

Kralj Oton I. je 29. maja 940 potrdil freisinškemu škofu Lantbertu posestne pravice za samostan Moosburg in za dvor Föring ob reki Isari s posebno listino, v kateri je bil kot priča naveden neki grof iz Sundergauva, čigar posest Neuching in družina sta bržkone spadali v freisinško škofijsko območje, njegovo nenavadno starozavezno ime Abraham pa ga enači s soimenjakom Abrahamom, ki je bil član dvorne kapele kralja Otona I., postal prvi kanonik freisinške škofije in bil ožji sodelavec škofa Lantberta pri njenem upravljanju (prim. posestno pogodbo iz 956) in njegov naslednik kot freisinški škof Abraham (957–994), vseskozi pa zaupnik kraljevsko-cesarske otonske rodbine in svetovalec (od 955) bavarske vojvodske družine.¹⁰ – Vendar bo za potrditev gornje teze potrebno opraviti še vrsto kontrolnih analiz in novih raziskav npr. o listini iz 940, grofu Sundergauvu, uporabljenih in drugih virih.

Listino z datumom 29. maj 940 je Mass navedel na dveh mestih, pri škofu Lantbertu in pri škofu Abrahamu, vendar po različnih uporabljenih virih.¹¹ Ugotoviti je treba, ali gre za en sam (isti) dokument ali za dva dokumenta z istim datumom nastanka in z različno vsebino, ter analizirati vsebino celotnega izvirnega besedila.

Sundergau kot rodbinsko ime je pri Massu uporabljeno samo v začetnem delu poglavja o škofu Abrahamu.¹² Sicer pa se poimenovanje Sundgau nanaša na

⁹ Mass 1988, str. 107 z op. 15. Prim. Meichelbeck 1724 nem., str. 80.

¹⁰ Prim. Meichelbeck 1724 nem., str. 81 sl. in 1997 slov., str. 11 sl.; Mass 1988, str. 113 sl.; Berčič 2004, str. 45 sl.

¹¹ Pri Lantbertu gl. Mass 1988, str. 107 z op. 15 na str. 360: MGH DD Reg. Et Imp. Germ. I, 115–117, Nr 29 sl. Pri Abrahamu gl. Mass 1988, str. 113 z op. 2: K. Reindel, Die bayerischen Luitpoldinger 893–989. (Quellen und Erörterungen zur bayerischen Geschichte NF 16.) München 1953, str. 192 sl., Nr. 95 in H. Strzewitzek, Die Sippenbeziehungen der Freisinger Bischöfe im Mittelalter. (Beiträge zur altbayerischen Kirchengeschichte 16.) München 1938, str. 155 sl.

¹² Mass 1988, str. 113.

pokrajino v južni Alzaciji med pogorjem Vozezi, ravnino ob reki Renu in pogorjem Jura.¹³ Pojavilo se je pred sredino 9. stoletja, ko je bila Alzacija, nem. Elsassgau, razdeljena na severno okrožje, Nordgau, in južno okrožje, Sundgau oziroma Südgau, pozneje pa preimenovana v Gornjo in Spodnjo Alzacijo, Ober-Elsass in Nieder-Elsass. Leta 843 je Alzacija postala sestavni del Lotaringije, bila po 870 del vzhodne oziroma zahodne frankovske države, dokler je ni 939 nemški kralj Oton I. priključil vojvodini Švabski.¹⁴

Grof v listini iz 940 se s svojim poimenovanjem vsekakor navezuje na alzaško pokrajinsko in upravno oznako Sundgau, in sicer ali samo kot član neke rodbine iz Sundgauva (kot je zapisal Golob: grof Sundgaus)¹⁵ ali celo kot njegov zemljiški in upravni posestnik grof Sundgauva (kot ga označuje Mass: nem. Graf des Sundgaus).¹⁶ Že za časa škofa Ariba (Arbeo 764–784) pa je v Freisingu deloval njegov dolgoletni notar (vsaj v letih 765–778) in diakon freisinške škofije (od 776) *Sundarheri* (tudi *Sundarhari*),¹⁷ ki, po njegovem poimenovanju sodeč, tudi izhaja iz Sundgauva.

Zveza med Freisingom in določenimi južnoalzaškimi rodbinami se je morda začela že med Aribovimi mladostnimi obiski po samostanih Alemanije in na zahodu frankovskega kraljestva¹⁸ ter se preko Sundarharijevega rodu tradicionalno obdržala v čas grofa Abrahama (iz) Sundgauva, ki je užival zaupanje tako kralja Otona I. kot freisinškega škofa Lantberta. Njegova rodbina in zemljiška posest v Neuchingu je spadala v freisinško škofijsko območje¹⁹ in je verjetno bila tudi pridobljena za dolgoletno predano služenje njega in rodu njegovih prednikov freisinški škofiji.

Gornji podatki in njihovo medsebojno povezovanje želi prispevati k rešitvi enigme, kdo je bil freisinški škof Abraham, ustanovitelj freisinškega Loškega gospostva (973–1803). Nekatera sklepanja bodo seveda potrebna vnovičnega dokumentarnega preverjanja, sam problem pa nadaljnjega proučevanja. Pri tem bo zainteresiranim raziskovalcem koristno služila obsežna Massova bibliografija objavljenih arhivskih virov in strokovne literature (165 bibliografskih enot)²⁰ o freisinški škofiji in z njo povezani širši bavarski srednjeveški preteklosti.

Literatura (s citatnimi okrajšavami)

Benker 1967: Benker Sigmund, *Der Dom im ersten Jahrtausend*. V: *Der Freisinger Dom*, Freising 1967, str. 1–43.

Berčič 2004: Berčič Branko, *Abraham iz Freisinga – vemo, kdo je bil? Loški razgledi* 51, 2004, str. 45–64.

Diepolder 1990: Diepolder Gertrud, *Freising – Aus der Frühzeit von Bischofsstadt und Bischofsherrschaft*. V: *Hochstift Freising*, München 1990, str. 417–468.

¹³ Herder VIII, kol. 315 Sundgau.

¹⁴ Herder III, kol. 56 Elsass.

¹⁵ Golob 2004, str. 65.

¹⁶ Mass 1988, str. 113.

¹⁷ Benker 1967, str. 5 z op. 27 in 288; Diepolder 1990, str. 444 in 446.

¹⁸ Prim. Mass 1988, str. 57/58.

¹⁹ Prim. Mass 1988, str. 113.

²⁰ Mass 1988, str. 384–390.

- Golob 2004: Golob France, Bratje Rupert, Filip in Henrik (III.), renski palatinski grofi, freisinški škofi in loški cerkveni gospodarji. Loški razgledi 51, 2004, str. 65–78.
- Herder: Herders Konversations - Lexikon. Band I-VIII. Freiburg 1902–1907.
- Mass 1988: Mass Josef, Das Bistum Freising im Mittelalter. München 1988.
- Meichelbeck 1724 lat.: Meichelbeck Carl, Historia Frisingensis. I-II. Augsburg 1724 in 1729.
- Meichelbeck 1724 nem.: Meichelbeck Karl, Kurze Freysingische Chronica oder Historia. Freysing 1724. Faksimiledruck 1977.
- Meichelbeck 1977 slov.: Meichelbeck Karl, Abraham, XV. freisinški škof. Loški razgledi 44, 1997, str. 11–30. (Slovenski prevod iz Meichelbeck 1724 lat.).

Zusammenfassung

Das Änigma Abraham aus Freising

Der Kirchenhistoriker Josef Mass zitiert in seinem Buch *Das Bistum Freising im Mittelalter* (München 1988) auf zwei Stellen die Urkunde des deutschen Königs Oton I. (936 – 973) vom 29. Mai 940, in der als Zeuge der Graf Abraham des Sundergau auftritt, dessen Familie und Besitz in Neuching zum Freisinger Bistum gehörte. Da ihn sein Name mit dem Freisinger Bischof Abraham (957 – 994) gleichsetzt, erforscht der Beitrag die Verbindung seines Familiennamens mit geographischer und Verwaltungseinheit Sundgau im Elsass und mit der Familie vom Notar und Diakon des Freisinger Bistums Sundarheri bzw. Sundarhari (765 – 778) in der Zeit vom Bischof Ariba (Arbeo 764 – 784) und sucht eine Lösung des Änigmas, wer der Freisinger Bischof Abraham war.